

JOK-Bladet

Järvafältets Ornitologiska Klubb

3-2015

REDAKTÖRENS SIDA

JOK har aldrig varit större än idag, vilket givetvis är mycket glädjande och positivt!

Den nya översiktsplanen för Barkarbystaden visar att Hästa klack inte ska bebyggas.

Ung trana vid Väsby sjöäng. Foto: Nils Eng

JOK-bladet 2015-08-25

Redaktör: Olle Bernard, som ansvarar för text och bild där annat ej anges.
olle.bernard@gmail.com

Klubbens hemsida:
jokhemsida.se

Web-master: Sophie Hellmin
sophie@lilla-bus.com

Layout: Gisela Pacerek

Tryck: Tennigraf

Stort tack...
till Sig Holmstedt och Ulf Svahn för textbidrag till detta JOK-blad samt till de fotografer som förgyllt bladet med sina bilder.

JOKs Plusgironummer:
580 132-9

Däremot bygger man i klackens närområde, men den fina gammelskogen kommer i alla fall att sparas.

Kampen och hotet gällande Råstasjön kvarstår och hur detta kommer att sluta är fortfarande ovisst.

Under månaden maj föll mer än dubbelt så mycket regn än normalt på flera platser i landet och Stockholmsområdet har inte haft en så blöt majmånad på 200 år. Allt detta regnande skapade naturligtvis problem för flertalet häckande fåglar och i synnerhet för de som vid den tidpunkten redan kläckt fram ungar. Tillgången på viktig föda i form av t ex insekter var då mycket begränsad. Den rikliga nederbörden förstörde dessutom alldeles säkert många markhäckande fåglars bon. En förhoppning är att flera av de fåglar som drabbades hann med ytterligare häckningsförsök.

Bland fågelupplevelserna hittills i år på Järvafältet toppar områdets första tranhäckning samt besöket av en vit stork på norra delen av området. Tranhäckningen var en aning väntad och den vita storkens besök mycket efterlängtat. Negativt var det dock att så få skådare fick chansen att se den vita storken. Önskescenariot hade givetvis varit att storken valt att rasta under en något längre period på någon relativt ostörd plats i området som t ex Säby strandäng eller norra delen av 30-meterskärret.

Bland andra trevliga obsar sedan föregående JOK-blad finns långstannande mindre sångsvan, amerikansk kricka, gråhakedopping, brun glada, nattskärna och under ca en månad stationär svart rödstjärt.

Det för fåglarna störande tjuvfisket från båt i Säbysjön minimerades under den gångna våren genom bl a JOKs insats,

vilket visade sig positivt för sjöns häckande storlommar och fiskgjusar.

Säbysjöns storlomspår lyckades äntligen få fram ungar, vilket var mycket positivt eftersom det var fem år sedan som detta noterades. Tyvärr ersattes glädjen över detta relativt snabbt, då de båda lomungarna av okänd anledningen saknades efter någon vecka. Översjöns storlomspår lyckades emellertid få en unge flygg.

Positivt var att lyckade häckningar i området konstaterades för sångsvan (2 par), rördrom, brun kärrhök (2 par) och fiskgjuse (2 par).

Avslutar även detta nummers redaktörs-sida med att försöka förmedla min glädje över att åter, i samarbete med designansvariga Gisela Pacerek, kunnat presentera ett JOK-blad i färg. Ett extra tack till de medlemmar som valt att få tidningen som e-post, vilket kan visa sig vara avgörande för att klubben ska kunna fortsätta presentera en medlemstidning i färg. ●

TEXT: OLLE BERNARD, REDAKTÖR

Biologisk mångfald med många fågelarter som rörhöna, sångsvan och gråhakedopping i Säbysjön. Foto: Olle Bernard

Barkarbystadens nya översiktsplan

Ingen har väl missat hur snabbt den nya staden växer fram på de ytor som tidigare nyttjades av flygplan och inte minst av mängder med fåglar.

Efter fjolårets beslutet, om att den nya staden skulle anslutas till Stockholms tunnelbananät, utökades den nya Barkarbystadens storlek från ca 7 000 bostäder till ca 14 000 st.

Under juni 2015 redovisade Järfälla kommun denna förändring i en fördjupad översiktsplan för området. Vid studier av denna plan, kan man enkelt konstatera att antalet hus har ökat, samtidigt som området förtätats. Naturligtvis ingen överraskning, eftersom det nya förslaget innebär att dubbelt så många människor jämfört med tidigare ska få plats att bo på samma område.

JOK har ingen möjlighet till förändra Barkarbyfältets utbyggnad, men vi får försöka arbeta för att bevara de sk gröna ytor som blir kvar i den nya stadsdelens utkant.

Främst tänker man då på den gröna kil som Igelbäcken utgör in till bl a Nationalstadsparken. Kilen, ungefär Igelbäckens dalgång, måste givetvis bevaras, men än så länge är inte Igelbäcken naturreservatsskyddad på sträckningen över det gamla flygfältet.

Vi förväntar oss att Igelbäcken så snart som möjligt lyfts fram ur kulverten under flygfältet, samtidigt som den också tillförs ett reservatsskydd. Detta skydd ska omfatta en sträcka av minst 250 m på vardera sidan av bäcken.

På den åker där man brukar slå hö invid (söder om) Igelbäcken och nära Norrviksvägen redovisar den nya översiktsplanen ett förslag om en ny våtmark/damm, något som JOK redan föreslog för flera år sedan. Text i den nya översiktsplanen: "I området mellan staden och Igelbäcken kan dammar/våtmarker anläggas, vilka reglerar och tillför dagvatten till den sinande Igelbäcken." Således en text som överensstämmer till 100% med JOKs förslag, vilket givetvis upplevs som positivt.

Andra grönområden som redovisas i den nya översiktsplanen är t ex Ålsta hage/backe, som enligt den nya planen inte kommer att bebyggas.

Ännu mer glädjande är att Hästa klack numera inte ingår i utbyggnadsplanen. JOK m fl har under många år verkat för att klacken med sin gamla skog ska reservatsskyddas, men fram till detta mål återstår fortfarande ett stycke. Enligt den nya planen verkar emellertid klacken med sin fina gammelskog lämnas orörd.

I den förstörade Barkarbystaden ökar arealen hårdgjorda ytor rejält och därmed uppstår problem med att ta hand om allt regnvatten, som i renad form ska ledas till Bällstaån eller Igelbäcken.

För den ursprungliga Barkarbystaden byggdes reningsdammar vid Järfälla kyrkpark, men i dagsläget är dessa för små för att kunna ta hand om den utökade stadens vatten.

I översiktsplanen föreslås därför att ytterligare en damm ska anläggas i Barkarbystadens södra del. ●

Gammelskog på Hästa klack.
Foto: Olle Bernard

Järvafältets allra första häckande tranor

På norra Järvafältet har under de senaste åren 1-3 st tranpar observerats vid bl a 30-meterskärret, Finnängen och Väsby sjöäng. Eftersom tranorna uppehållit sig i området under häckningstid, har det upplevts som att Järvafältets allra första häckning av trana kom allt närmare.

I år var det så äntligen dags och den 7/6 fick vi se beviset på den allra första tranhäckningen på Järvafältet, genom att en relativt liten tranunge sågs födosökande tillsammans med sina föräldrar i norra delen av 30-meterskärret. Eftersom tranorna snabbt doldes i den

höga vegetationen, blev denna första observation av ungen mycket tillfällig. Tranparet hade valt en perfekt häckningsplats, som erbjöd ett utomordentligt bra skydd för tranungen under dess uppväxttid.

Med tiden blev tranungen större och observationerna samtidigt allt flera. Vid några tillfällen sågs tranfamiljen födosöka i området norr om 30-meterskärrets ”Lilla bunker” och söder om Älgkärrstippen.

I mitten av juli flyttade tranfamiljen till Väsby sjöäng och där tycks familjen mest ha uppehållit sig närmast skogen (Hansta).

För några finns kanske en liten oro över att tranorna börjat etablera sig på Järvafältet, eftersom det är känt att tranor gärna söker sig till skrattmåskolonier för att proviantera och då ingår skrattmåsgungar i deras meny. Detta problem har under flera år noterats vid t ex Hjälstaviken, där ett hundratal tranor brukar översomra.

Vi hoppas givetvis på att slippa få vara med om en sådan utveckling vid Säbysjön, som i så fall skulle kunna drabba sjöns skrattmåskoloni på ett tufft sätt. Skrattmåskolonin har för närvarande redan ett hårt predatortryck från främst räv, mink, duvhök och brun kärrhök.

Historik för tranor på Järvafältet. I JOKs förteckning från 1968 anges följande för trana:

”Sparsam under sträcket. Rastande fåglar har setts vid Säbysjöns nordspets på 1940-talet och vid Hästa träsk år 1955.”

Om någon JOKare för ca 50 år sedan vågat påstå att tranor skulle häcka på Järvafältet ett stycke in på 2000-talet, hade nog denne blivit mer eller mindre idiotförklarad. För ingen hade väl för ca 50 år sedan kunnat ana sig till tranornas fantastiskt positiva utveckling i vårt land. ●

Trana med unge vid 30-meterskärret. Foto: Kjell Jonsson

Gråhägrarna på Järvafältet

Historik

I JOKs äldsta sammanställning över Järvafältets fåglar (daterad 1968) beskrevs förekomsten av gråhägrar på Järvafältet enligt följande:

”Arten observeras årligen. Speciellt november-december. Troligen är det fåglar från Skansen i Stockholm”. Denna beskrivning kan väl bara tolkas som att gråhäger i slutet av 1960-talet utgjorde en raritet på Järvafältet och observationerna verkar främst ha gällt gråhägrar vilka haft sitt ursprung som burhållna fåglar på Skansen.

Dagens situation har förändrats dramatiskt och för arten positivt och numera häckar flera par gråhägrar på Järvafältet.

Vinterobservationer

Sedan många år tillbaka matas gråhägrar varje vinter vid Råstasjön, vilket till en början var på privat initiativ. Numera har Solna stad tagit över ansvaret för hägermatningen och antalet gråhägrar som nyttjar denna brukar som mest vara 70-80 st/dag. Under vintertid observeras ett mindre antal gråhägrar även på andra delar av Järvafältet, och då ses dessa ofta vid öppet vatten för födosök, som t ex vid områdets bäckar.

Häckningar

Järvafältets första gråhägerhäckningar upptäcktes år 2010 och då häckade ett par nära Väsby sjöäng och ett par i närheten av Råstasjön.

Under de senaste åren har flera häckningar av gråhägrar konstaterats i området och då framför allt vid Råstasjön och Lötsjön. Vid dessa sjöar försöker numera varje år några få par häcka.

I mitten av maj 2015 upptäcktes att en gråhägerkoloni etablerat sig i mycket höga granar mellan Säby gård och Tång-

löt. Kolonin, som är belägen nära E18, verkar innehålla minst 7 st bon. Antalet bon är emellertid svårräknat p g a otillgänglig terräng och dessutom rejält höga träd som kan dölja ytterligare hägerbon.

Vid Väsby sjöäng upptäcktes våren 2015 något så ovanligt som ett markhäckande gråhägerpar. Arten är normalt trädhäckande, men enligt uppgift har markhäckande gråhägrar observerats ute på öar, då ibland tillsammans med storskarvar. Dessutom finns det uppgift på att gråhägrar också häckat i vass vid bl a Vätern och Tåkern.

Det markhäckande gråhägerparet vid Väsby sjöäng visade upp en nykläckt unge den 29/4, men tyvärr avbröts häckningsförsöket kort tid därefter. Detta av hittills okänd anledning.

En bedömning är att antalet gråhägerhäckningar kommer att öka i området och detta på såväl norra som södra delen av Järvafältet. Det senare förutsätter att Råstasjön bevaras och att vinterutfordringen av gråhägrarna fortsätter vid denna sjö.

Anmärkningsvärt

Under tretton häckningssäsonger (åren 2000-2012) våldgästades Säbysjöns skrattnåskoloni av en unik gråhäger, som varje år åt upp flera hundra skrattnåsungar. Normalt klarar skrattnåsar av att driva bort de gråhägrar som försöker närma sig en skrattnåskoloni. Den unika gråhägern vid Säbysjön hade emellertid inga större problem med att klara av skrattnåsarnas attacker. En stillsam förhoppning är att generna från denna gråhäger, med skrattnåsungar som favoritföda, inte ärvs av de gråhägrar som nu etablerat sig nära Tånglöt, beläget bara någon kilometer från Säbysjöns skrattnåskoloni. ●

Markhäckande gråhäger vid Väsby sjöäng.
Foto: Olle Bernard

Markhäckande gråhäger vid Väsby sjöäng.
Foto: Olle Bernard

Nyetablerad gråhägerkoloni nära Tånglöt.
Foto: Olle Bernard

Vit stork gästade Järvafältet

En art, som för många alltid varit något av en dröm att få se på hemmalokalen Järvafältet, är vit stork. Arten hade fram till i år observerats i området vid endast följande tre tillfällen och detta av bara några få JOKare.

1. Järvafältets första observerade vita stork flög över Eggeby år 1960, troligen i september.
2. Den andra observationen gjordes den 7/5 1970, då en vit stork på hög höjd sträckte över 30-meterskärret.
3. Områdets tredje vita stork, som dessutom var den första som setts rasta på Järvafältet, vilade på Väsby sjöäng under en kortare period i samband med en rejäl regnskur den 6/6 2004. Denna vita stork

sågs även flygande över bl a Barkarbyfältet och Hansta.

Förhoppningen om att få se en vit stork i vårt område har nog alla av oss haft och då i synnerhet när vita storkar observerats på lokaler belägna inte så särskilt långt från Järvafältet.

Den 5/5 upptäckte Kjell Sahlberg (JOK) en rastande vit stork vid Stava gård, belägen nära Åkersberga. Denna stork stannade kvar på lokalen till påföljande dag (6/5), då den ca kl 12 lämnade området i riktningen söderut.

Med denna flygriktning insåg vi Järvaskådare att det åtminstone borde finnas en teoretisk chans att den kunde passera över Järvafältet. Bra obsplatser som Fornborgsberget och 30-meterskärret bemannades under eftermiddagen, men tyvärr lyckades vi inte upptäcka någon vit stork.

Däremot upptäcktes en sträckande vit stork över Hjälstaviken två dagar senare, d v s den 8/5. Även denna vita stork rapporterades sträcka söderut (ca kl 12:30) och därmed smög sig åter

en liten förhoppning in hos oss, som just då skådade vid 30-meterskärret, att storken kunde flyga mot Järvafältet. Ibland kan förhoppningar slå in och ca kl 13:30 upptäckte Tommy Carlsson och Jukka Markkanen den vita storken flygande över Hansta. För JOK-bladets redaktör fanns just då bara ett litet men en aning tungt problem. Han hade ca 15 minuter tidigare gett upp storkskådningen och lämnat 30-meters för att skåda vid Säby strandäng, och därifrån kunde den vita storken till en början tyvärr inte upptäckas.

När observatörerna vid 30-meterskärret, dit Tommy Eriksson, Percy Fredriksson, Fredrik Kjellkvist och Jan Molander också anlät, meddelade att den vita storken tog höjd tillsammans med en gråhäger och sträckte iväg mot nordost blev stämningen en aning dyster vid Säby strandäng, eftersom den vita storken ännu inte upptäckts från denna lokal.

Storken sågs på hög höjd även över Ravalen. Till all lycka vände storken tillbaka för att så småningom sänka sig ned mot 30-meterskärret, som passerades mot söder och detta på relativt låg höjd.

Flygande vit stork över Säby strandäng. Foto: Olle Bernard

Rastande vit stork vid Stava gård. Foto: Kjell Kroon

När den passerade över Säby gårds strandskog kunde den också ses av redaktören som dessutom fått sällskap av Hans Karlsson vid strandängens sk stora lada.

Den vita storken försvann bakom strandskogen, för att några minuter senare göra en sväng ut över strandängen innan den försvann i riktning mot Jakobsberg. Det är inte helt omöjligt att storken dessförinnan valt att mycket tillfälligt rasta på den sk Indianängen (nära Jägarkullen) eller vid Säby gårds damm.

Bara några få minuter efter att storken passerat över strandängen upptäckte Percy Fredriksson den vita storken rastande vid IKEA-pölen. Tyvärr gjorde även några sk icke-skådare detsamma och dessa lyckades skrämma iväg storken innan någon annan skådare hann fram och kunna få njuta av synen av en födosökande vit stork på Järvafältet. Naturligtvis mycket olyckligt och chansen för att flera JOKare skulle få se den vita storken förlorades.

Storken lämnade IKEA-pölen i riktning mot Barkarby handelsplats och en strategiskt placerad Johan Wallin lyckades se storken passera över IKEAs parkering. Även Bjarne Hallman och Björn Jansson lyckades se den vita storken innan den lämnade området. Dagens sista observation av Järvafältets fjärde vita stork gjordes ca kl 20 över Kallhäll, då den sågs sträcka mot nordväst.

Vi kan med tämligen stor sannolikhet våga påstå att det var samma vita stork som under perioden 5-8/5 observerades vid Åkersberga, Hjälstaviken och Järvafältet. Dessutom kan man nog också vara tämligen säker på att den omärkta vita storken var en gäst från andra sidan Östersjön. ●

Rördrommar häckade även i år

För andra året i rad häckade ett rördromspar vid södra delen av Säbysjön och även i år placerades boet i vassområdet norr om Jägarkullen.

Ifjol fick paret sannolikt ut två ungar, i år kan vi vara tämligen säkra på att åtminstone en unge nådde flygg ålder. Matning av denna unge pågick till ungefär mitten av juli. Under några veckor erbjöds liksom ifjol mycket goda chanser att få se en flygande rördrom från t ex Säbysjöns fågeltorn, då den var ute på födosöksturer, riktade till olika delar av Säbysjöns vassområden.

Under häckningen 2014 hade en häckande brun kärrhök sitt bo relativt nära rördrommarnas, vilket upplevdes som något störande för främst rördrommarna. I år fanns inget brunhöksbo nära rördrommarnas bo, vilket gjorde deras flygande födotransporter hem till boet mindre äventyrliga.

Många har ställt sig frågande varför Säbysjöns rördrommar så sällan, ja nästan aldrig hörs ”tuta”. Frågan är klart berättigad, för när man besöker t ex Fysingen eller Hjälstaviken hörs rördrommarna i princip under hela dagen, allt från morgon till kväll.

Vid Säbysjön har endast några mycket få och enstaka tutningar hörts. Detta gäller såväl vid årets liksom fjolårets häckning. Varför våra drommar är så tysta lär vi väl aldrig få veta. Beror det på att konkurrensen om revir inte är så stor vid Säbysjön?

Huvudsaken är i alla fall att rördrommarna lyckas häcka vid sjön. Vi får försöka klara oss utan rördromstutningar. ●

Flygande rördrom över södra Säbysjön. Foto: Nils Eng

Stående rördrom i vassen vid södra delen av Säbysjön. Foto: Göran Lettstrand

Några av årets Järvafältshäckningar

Sångsvan

För första gången häckade två sångsvanspar på Järvafältet. Vid Väsby sjöäng, som är en ny häckningslokal för arten, fick ett par fram 5 st ungar och vid Säbysjön lyckades ett sångsvanspar få 4 st ungar flygga.

Sångsvan med ungar vid Väsby sjöäng.
Foto: Nils Eng

Grågås

Antalet häckande grågåspar var i år 7 st på Järvafältet - 3 st vid Säby strandäng, 3 st vid 30-meterskärret samt ett vid Väsby sjöäng. Detta innebär ett nytt rekord för antalet häckande par i området, men det upplevs ändå som att artens etablering går mycket långsamt.

Brunand

För sannolikt första gången häckade brunänder vid Översjön (1 par). Dessutom häckade ca 5 st brunandspar vid Säbysjön och 1-2 par vid Ravalen.

Brunandspar vid Säbysjön.
Foto: Olle Bernard

Storlom

Även i år försökte 3 st storlomspår häcka på norra delen av Järvafältet - 2 par vid Säbysjön och 1 par vid Översjön. I början av juli sågs lomparet vid Översjön med 2 st nykläckta ungar, men tyvärr saknades den ena ungen relativt snabbt. Den andra lomungen verkar däremot kunna nå flygg ålder.

Vid Säbysjön visade sjöns norra par upp 2 st ungar i början av juni, vilket var mycket positivt eftersom det var fem år sedan som några ungar setts vid sjön. Tyvärr saknades de båda ungarna efter någon dryg vecka.

Säbysjöns södra storlomspår gjorde under detta år inget rejält häckningsförsök.

Storlommar med ungar vid Översjön.
Foto: Nils Eng

Trana och rördrom

För första gången häckade tranor på Järvafältet och för andra året i rad häckade ett rördromspar vid Säbysjön. Mer om dessa häckningar på annan plats i detta JOK-blad.

Svarthakedopping

Även i år genomfördes Järvafältets enda lyckade häckning av svarthakedopping (1 par) vid Hjulsta vattenpark. Vid Järfälla kyrkpark kämpade ett svarthakedoppingpar mycket tappert. Paret byggde tre bon och i samtliga inleddes ruvning, men tyvärr misslyckades samtliga försök.

Svarthakedopping med ungar vid Hjulsta vattenpark.
Foto: Jan Ytterberg

Ruvande svarthakedoppingpar vid Järfälla kyrkpark.
Foto: Kenneth Sjögren

Bivråk

Ingen häckning konstaterad men antal obsar under häckningstid bör tyda på att 1-3 par som vanligt försökt häcka på norra delen av Järvafältet.

Den 12/8 sågs 3 st unga bivråkar över Säbysjön, vilket skulle kunna vara resultatet av en lyckad häckning i området.

Brun kärrhök

Vid Säbysjön häckade även i år 2 st bruna kärrhökspår. De båda paren fick totalt 9 st ungar flygga, fördelat på 4 respektive 5 st/par. Ifjol fick de båda paren totalt 8 st ungar.

Att Säbysjöns bruna kärrhökspår lyckas få så många ungar flygga är både glädjande och imponerande.

Vid Ravalen sågs ett brunt kärrhökspår vid häckningssäsongens inledning, men ett eventuellt häckningsförsök avbröts.

Ung brun kärrhök vid Säbysjön.
Foto: Nils Eng

Fiskgjuse

Säbysjöns och Översjöns fiskgjusepar hade ett riktigt bra år och de båda paren fick vardera två ungar på vingarna. Detta är tredje gången, sedan arten började häcka på Järvafältet år 2007, som områdets båda fiskgjusepar samtidigt lyckats med häckningen.

Fiskgjuse över Säbysjön. Foto: Olle Bernard

Fiskgjuse med byte vid Säbysjön. Foto: Nils Eng

Skrattmåsar

En kraftig störning av en födosökande räv, i delar av Säbysjöns skrattmåskoloni, redan vid häckningstidens inledningen, bidrog starkt till att måskolonin delvis splittrades. En del måsar lämnade sjön, andra valde att häcka på andra och bättre lämpade platser vid sjön. Trots detta, och den för måsarna besvärande kylan under maj, kom ca 200 st ungar på vingarna. Vid Råstasjön bör minst 400 st skrattmåsar nått flygg ålder.

Skrattmåsar med unge vid Säbysjöns fågeltorn.
Foto: Olle Bernard

Göktyta

Under de allra senaste åren har antalet observationer av göktytor mycket tydligt ökat på främst norra delen av Järvafältet. Göktyteholkar har satts upp av "Projekt göktyta" och JOK, men hittills har inga lyckade häckningar konstaterats. Däremot hittades i år döda göktyteungar i någon holk.

Göktyta vid 30-meterskärret. Foto: Olle Bernard

Rörhöna

Trots ofta hård konkurrens på lämpliga häckningslokaler av sothönan har rörhönan visat upp ett bra häckningsresultat på Järvafältet. Arten har bl a hittat ny häckningslokaler i området i form av mindre sjöar/dammar, men även vid större sjöar som Råstasjön har arten varit framgångsrik. I senare delen av augusti räknades 30 st ungar vid Råstasjön.

Rörhöna med ungar vid Järfälla kyrkpark.
Foto: Kenneth Sjögren

Mindre sångsvan

Mindre sångsvan i 30-meterskärret.
Foto: Olle Bernard

En av vårens mera udda fågelhändelser på Järvafältet utgjordes av en rastande mindre sångsvan, som visade sig bli en riktig sk långstannare i området. Arten ses numera i princip årligt vid Järvafältet, men då gäller det som regel för bisträckande mindre sångsvanar, ofta tillsammans med sträckande ”vanliga” sångsvanar.

Under morgonen den 2/4 upptäcktes en rastande mindre sångsvan, en yngre individ (ålder 2K), på Säby strandäng. Den aktuella fågeln hade valt att rasta på strandängen under sin långa resa norrut, från övervintringen vid Nordsjön till häckningsområdet vid tundran (Norra Ryskland).

Normalt brukar mindre sångsvanar endast rasta under någon timme på Järvafältet och totalt har, inklusive den aktuella fågeln, mindre sångsvanar hittills bara setts rasta vid fem tillfällen i vårt område. Samtliga vid Säbysjön och 30-meterskärret.

Vårens rastande mindre sångsvan visade sig bli en riktig sk långstannare. De två första dagarna tillbringade svanen till största delen vid Säby strandäng. Därefter blev den mycket stationär vid sydöstra delen av 30-meterskärret, där den hela tiden betade tillsammans med områdets grågäss.

Den mindre sångsvanen stannade kvar t o m den 26/4 innan den förmodligen återupptog sin resa mot norr. Vissa spekulationer fanns att den mindre sångsvanen skulle översomra vid 30-meterskärret, men så blev det alltså inte. Översomrande mindre sångsvanar har för övrigt bara konstaterats vid några mycket få tillfällen i vårt land.

Rastande mindre sångsvanar på norra Järvafältet:

2000.10.29	1 ex. rastade i södra delen av Säbysjön.
2001.04.08	1 ex. rastade under nästan en timme på Säby strandäng.
2011.04.04	7 ex. rastade under ca 70 minuter vid 30-meterskärret.
2013.03.18	2 ex. rastade på Säby strandäng.
2015.04.02-26	1 ex. rastade vid Säby strandäng och framför allt vid 30-meterskärret.

Frågan ställdes naturligtvis varför den mindre sångsvanen stannade kvar så länge i vårt område. Var den t ex helt kry?

På flera bilder av den aktuella individen kan man se att vingarna ser en aning märkliga ut. Möjligen är de inte helt färdigutväxta eller så håller den unga svanen på att rugga.

Eftersom fågeln hade klarat av att flyga till Järvafältet från övervintringslokalen och sannolikt dessförinnan även från födelseplatsen långt uppe i norr, så bör den mindre sångsvanen åtminstone inte ha något medfött handikapp.

Den långstannande mindre sångsvanen vid 30-meterskärret drog till sig stor publik. Dagligen fick de stationära JOKarna peka ut var den rara gästen höll till, eftersom den som regel inte var synlig från vare sig parkeringen eller kärrets normala obsplats. Alla besökare kunde efter att ha skådat, och ofta dessutom fotograferat den mindre sångsvanen, lämna vårt område mycket nöjda. En del t o m nykryssade, andra efter att för allra första gången besökt det unika 30-meterskärret. Det senare måste, liksom den mindre sångsvanen, alldeles säkert utgjort ett minne för livet. ●

Mindre sångsvan vid 30-meterskärret och Säby strandäng. Foto från vänster: Olle Bernard, Göran Lettstrand, Kenneth Sjögren och Olle Bernard

21 mars – 15 augusti

Järvafältsrariteter

Mindre sångsvan

Den 2-16/4 rastade en yngre mindre sångsvan (ålder 2K) vid Säby strandäng och vid 30-meterskärret. Läs gärna mer om den mindre sångsvanens långvariga besök på annan plats i detta JOK-blad.

Gravand

Under våren observerades gravänder vid två tillfällen på Järvafältet. Den 29/3 flög en gravand förbi Säbysjöns fågeltorn och den 4/4 sträckte 2 st över 30-meterskärret. Totalt har hittills ca 25 st gravänder observerats under 2000-talet i området. Mest anmärkningsvärt bland dessa fynd utgör den grupp med 11 st gravänder som sträckte över 30-meterskärret den 7/8 2012.

Amerikansk kricka

Under kvällen den 23/4 rastade en amerikansk kricka (hane) på Säby strandäng. Detta utgör det 5:e fyndet av arten på Järvafältet - 4 av dessa fynd vid Säbysjön/Säby strandäng och ett vid 30-meterskärret.

Gråhakedopping

I södra delen av Säbysjön rastade en gråhakedopping den 5/6 och detta var Säbysjöns genom tiderna femte fynd av denna art. Gråhakedopping har tidigare observerats vid Säbysjön åren 1973 (2 st), 1985, 1993 och 2001.

Vid Ravalen rastade en gråhakedopping åren 2004, 2005 och 2014.

Vit stork

Den 8/5 observerades en vit stork över bl a Älgkärrstippen, 30-meterskärret och Säby strandäng. Mer om den vita storkens besök på norra Järvafältet kan läsas på annan plats i detta JOK-blad.

Brun glada

En brun glada passerade på hög höjd över 30-meterskärret den 9/5. Utgör tionde fyndet av arten på Järvafältet.

Beslut vid RRK-möte den 30/3 2015

Efter att JOK-blad nr 1 och 2 (Fågelrapporten) lämnats till tryckning hade Stockholms RRK möte och då beslutades att två rapporter från Järvafältet från år 2014 inte kunde godkännas. Detta gällde observationerna av en brandkronad kungsfågel, observerad mellan Väsby gård och Fäboda (19/1), samt en gråspett som observerats nära Granholmstippen (25/12). Underkännandet av dessa båda observationer minskar naturligtvis summan av antalet obsade arter på Järvafältet under 2014. Därmed noterades under fjolåret totalt 192 st arter på norra Järvafältet och 195 arter på hela Järvafältet. Totalt har 264 arter observerats på norra delen av Järvafältet t o m år 2014. För hela Järvafältet är motsvarande antal 269 arter.

Rödspov

På Säby strandäng rastade en rödspov den 26/4. Utgör det nionde fyndet av arten på Järvafältet.

Under åren 1997-2008 har rödspov rastat vid fyra tillfällen på Säby strandäng.

Svarttärna

Vid södra delen av Säbysjön födosökte 2 st svarttärnor under större delen av dagen den 23/5. Under åren 1999-2006, med undantag för år 2003, observerades svarttärnor med åtminstone 1 ex. varje år på norra Järvafältet. Årets fynd av svarttärna utgör således det första i området sedan 2006.

Nattskärra

På kvällen den 20/5 ca kl 22 upptäcktes en nattskärra, vilande på grusvägen nära 30-meterskärrets parkering. Arten är en raritet på Järvafältet och årets fynd utgör det 6:e i området.

Svart rödstjärt

Arten observerades på två platser på norra delen av Järvafältet. Årets första svarta rödstjärt, en yngre hane, upptäcktes vid Molnsättra den 24/4. Årets andra svarta rödstjärt, också detta en yngre hane, uppehöll sig under nästan en månad (13/5-11/6) i utkanten av den nya Barkarbystadens byggområde.

Ringtrast

Nära Bögs gård rastade 1-2 st ringtrastar den 24-27/4 samt ytterligare en vid 30-meterskärret den 29/4.

Busksångare

En busksångare uppehöll sig vid Örs häst-hagar-Råsta gård under perioden 14-22/6.

Sommargylling

Vid 30-meterskärret observerades en sommargylling den 28/5, tyvärr dock bara mycket tillfälligt.

Rastande gråhakedopping vid Säbysjön. Foto: Olle Bernard

Rastande rödspov på Säby strandäng. Foto: Erik Almlöf

En av de två svarttärnor som födosökte vid Säbysjön. Foto: Björn Jansson

Svart rödstjärt vid nya Barkarbystaden. Foto: Krisztian Budavari

IGELBÄCKENS DÄMME

JOK fortsätter att hjälpa Järfälla kommun med att sköta regleringen av vattennivån i Säbysjön, via dämnet i Igelbäckens (30-meterskärrat).

Vi har ansvarat för regleringen, som utförs enligt Vattendomstolens beslut och riktlinjer, sedan dämnet byggdes år 1996. Nästa år kan undertecknad således 20-årsjubileras som "förste dammvakt".

I praktiken utförs regleringen av vattennivån genom att sätta dit, alternativt plocka bort dämmets sättar/plankor. Under våren 2015 nådde vi, som vi i regel gör varje vår, upp till den önskade vattennivån i Säbysjön på ungefär +18,25 m ö h. Detta innebar att Säbysjöns våtmarker (Säby strandäng, 30-meterskärrat och Finnängen) blev rejält översvämmade, vilket gynnar bl a områdets fågelfauna.

Under april-maj sänktes vattennivån med 2-3 dm till vad vi brukar benämna häckningsnivån. En nivå som behålls till mitten av juni, då den s k sommartappningen inleds.

Sommartappningen genomförs numera med försiktighet, så att vi kan behålla strömmande vatten i Igelbäckens under i princip hela somrarna, något som gynnar faunan utefter bäckens hela sträckning ned till Edsviken.

Under sommaren hålls vattennivån låg, så att betande djur (kor och hästar) kan komma ut i våtmarkerna för att utföra sin naturvårdsinsats, d v s beta av ytorna så att igenväxning förhindras. Ungefär då hösten övergår till vinter stängs dämnet och därmed sparas tillgängligt vatten så att vi under våren så småningom når upp till den då önskade vattennivån. Även

under vintern släpps dock alltid den mängd vatten igenom dämnet, som vattendomstolen beslutat.

I början av augusti hade Järfälla kommun och JOK ett möte, där vi gick igenom vilket underhåll som erfordras för att det snart tjugoföråriga dämnet ska fortsätta att fungera under många år. Bland åtgärder som kan bli aktuella är reparation av det ena landfästet samt montage av ny pegelskala.

VASSRUGGEN I JÄRFÄLLA KYRKPARK

I samarbete med JOK beslutade Järfälla kommun under fjolåret att bevara den vassrugge, som ända sedan mitten av 1980-talet utgjort häckningslokal för kärrsångare. Lokalen, belägen i den nya kyrkparken och nära Järfälla kyrka, är mycket välkänd bland Stockholmsskådare för just sin kärrsångare.

Naturvård

Carlsson och Karlsson, d v s Tommy och Hans, arbetar med dämnet.
Foto: Olle Bernard.

För att skydda t ex kärrsångaren, och samtidigt markera vassruggens omfattning, byggdes under den gångna våren ett staket enligt modell gammal gårdesgård. Dessutom avverkades på JOKs anmodan ett flertal höga träd som tenderade att tränga sig in i vassruggen.

Under den gångna häckningssäsongen fanns till mångas glädje åter kärrsångaren på plats. Ofta hördes t o m två sjungande kärrsångare vid den klassiska vassruggen. Projektet med att bevara vassruggen har således hittills varit framgångsrikt.

SÄBY STRANDÄNG MED ÖAR

Även denna höst kommer Järfälla kommun att hyra in sjögående maskiner för att röja av strandängens öar. Givetvis positivt och mycket värdefullt för att rädda kvar Säbysjöns skrattnåskoloni. Detta i synnerhet som vintrarna numera inte verkar kunna garantera isar, som kan bära vare sig maskiner eller röjningsarbetare.

Det finns också planer på att röja av de öar som skrattnåsarna valde att häcka på, när dessa under den gångna häckningssäsongen skrämdes iväg av räv från Säby strandängs öar. Dessa öar är belägna utanför fågeltornet samt i sjöns sydligaste del.

Det är också planerat att precis som ifjol försöka avlägsna så mycket som möjligt av hög växtlighet på själva strandängen. Eftersom detta arbete ska utföras med kommunens traktor är det önskvärt att området, vid tidpunkten för detta arbete, inte är alltför vått/sankt.

PS: När du har erhållit detta JOK-blad har förhoppningsvis arbetet vid Säby strandäng redan genomförts.

FÅGELRESTAURANGEN VID 30-METERS

Även denna vår såddes för örter som under hösten och vintern ska utgöra ett viktigt födotillskott för främst många rastande och eventuellt övervintrande småfåglar. Odlingen, som utgör en variant av s k viltåker, anordnas av Järfälla kommun.

MINSKAT TJUVFISKE I SÄBYSJÖN

Tjuvfiske från båt i Säbysjön försvann i princip efter en välskrivna artikel i "Mitt i Järfälla", vilken beskrev hur svårt denna form av tjuvfiske drabbade Säbysjöns fåglar.

Ännu mer avgörande var sannolikt JOKs insats den 2/5, då vi lyckades larma ut fiskepolis och polis till Säbysjön där tjuvfiske från båt just då pågick.

En tjuvfiskare togs på bar gärning, de övriga (ca 4 st) lyckades skrämde fly från sjön. Denna polisinsats bidrog alldeles säkert till att tjuvfiskarna tappade mycket av intresset för att besöka Säbysjön.

Det minskade tjuvfisket från båt bidrog till att det norra storlomsparet i Säbysjön i år lyckades få fram 2 st ungar. Tyvärr försvann de båda ungarna efter bara ca två veckor, men detta berodde med största sannolikhet inte på tjuvfiske. Fiskgjuseparet ute på Kärleksholmen i Säbysjön lyckades också få fram ungar.

Ifjol saboterades häckningsförsöken för storlom och fiskgjuse vid Säbysjön p g a tjuvfiske från båt, något som vi med hjälp av bl a fiskepolis hoppas få slippa i framtiden.

MINK

Under den gångna vintern lyckades vi inte fånga en enda mink i de fällor som JOK hjälper Järfällas viltvårdare att bevaka.

Minkar finns dock kvar vid Säbysjön och under sommaren observerades dessa bl a vid Säbysjöns skrattnåskoloni.

Dessutom sågs i början av augusti en minkfamilj alldeles intill fågeltornet. Inför vintern sätts minkfällorna åter ut.

Gårdesgård vid kärrsångarens vassrugg. Foto: Olle Bernard

Busksångare, exklusiv gäst i kärrsångarens vassrugg, sommaren 2012. Foto: Olle Bernard

BARKARBYSTADENS utbyggnadsområde bjuder faktiskt även på ljuspunkter

Övervintrande järnsparv på Barkabyfältet.
Foto: Olle Bernard

Den pågående exploateringen av Barkarby f d flygfält påverkar tveklöst norra Järvafältets fågel-fauna mycket negativt och vi tvingas som åskådare konstatera hur värdefull biotop för häckande och rastande fåglar går förlorad. Det gamla flygfältet utgjorde under i princip en omätbar lång tid tillbaka såväl häckningslokal som födo- och rastplats för många fågelarter.

Det finns emellertid, och kanske t o m något överraskande, också intressanta och positiva fågelobservationer, som definitivt kan kopplas till den stora byggarbetsplatsen.

Under den gångna vintern övervintrade en riktigt stor grupp med vinterhämpingar i de ogräsområden som bildats i anslutning till byggnadsområdet. Något som vi dock noterat sedan ett antal vintrar tillbaka.

Mer onormalt var att 1-2 st järnsparvar under den gångna vintern också lyckades övervintra i samma nybildade ruderat område. Denna art har tidigare bara konstaterats övervintra på Järvafältet vid ca fem tillfällen.

Ännu mer spännande var det att en svart rödstjärt (yngre hane) uppehöll sig i den nybyggda stadens utkant (nära Karlslundsskolan) där den revirhävande (sjöng) under perioden mitten av maj till mitten av juni.

Arten häckar gärna vid bl a industriområden, järnvägsbangårdar, större bondgårdar och som i detta aktuella fall även vid byggarbetsplaster.

Tyvärr finns ingen rapport beträffande den aktuella svarta rödstjärten, som skulle kunna tyda på ett häckningsförsök vid det f d flygfältet.

Svart rödstjärt observeras inte riktigt årligt på Järvafältet och de senaste observationerna av arten har noterats vid Molnsätra, där en ung hane observerats även i år.

På södra delen av Järvafältet har arten häckat vid några få tillfällen och detta bl a vid Hagalunds bangård. ●

Revirhävande svart rödstjärt på Barkarbyfältet. Foto fr v Lars Friberg, Kenneth Sjögren och Kjell Kroon (2 bilder)

Ny s k **Rödlista** år 2015

Vart femte år presenterar ArtDatabanken en ny s k Rödlista där det redovisas hur landets fåglar skyddsklassas. I år var det åter dags för en ny lista och i denna framgår att flera av listans förändringar också berör arter som häckar på Järvafältet.

Nya "Järvafältsarter" på Rödlistan är bl a duvhök, ängspiplärka, hussvala, spillkråka, gulsparv, sävsparv, gröngöling, kungsfågel, buskskvätta och stare. De uppräknade fågelarterna har konstaterats minska i så stort antal att de bedömts behöva skyddsklassas. Fortfarande häckar emellertid flertalet av dessa arter med flera par på Järvafältet.

Några arter, som häckar/försöker häcka på Järvafältet och strukits från Rödlistan, är bl a svarthakedopping, drillsnäppa, göktyta, gräshoppsångare, mindre flugsnappare och hämpling. Även sydlig gulärla har plockats bort från Rödlistan.

Redaktörens kommentar till den nya Rödlistan:

Nog blir åtminstone undertecknad en aning bekymrad och en aning småsvettig över att i landet tidigare så vanliga arter som ängspiplärka, hussvala, gulsparv, sävsparv, kungsfågel, buskskvätta och stare minskat så tydligt att dessa numera måste klassas som skyddsvärda.

För Järvafältets del upplevs det en aning tråkigt att den sydliga gulärlan försvunnit från listan, eftersom denna gulärleras slutade häcka i området för några år sedan. Detta trots att biotopen där gulärlorna tidigare häckat inte förändrats i någon större grad.

Dessutom kan man, i synnerhet som JOKare, med en svarthakedopping som klubbssymbol, undra varför "svarthaken" inte längre klassas som skyddsvärd. Under 1970-80-talet försvann denna art från lokaler som Angarn och Säbysjön, där den fram till då hade häckat med flera tiotal par.

Eftersom svarthakedoppingarna inte återvänt till dessa för arten mycket välkända lokaler, ställer sig åtminstone undertecknad en aning överraskad till att svarthakedopping försvunnit från Rödlistan.

Gåtan om svarthakedoppingarnas snabba försvinnande under 1970- 80-talet är enligt min kännedom ännu inte löst. Något som väl ändå borde oroa.

Enligt inventeringar av svarthakedopping hade arten minskat till ca 1 200 par år 1996. Vid nästa större rikstäckande inventering, som genomfördes år 2011, hade arten ökat till ca 2 000 par och därmed närmast sig rekordåret 1972 då 2 200 par beräknades häcka i landet. Denna ökning bör väl försvara varför svarthakedopping plockats bort från rödlistan.

Tyvärr har inte ökningen av svarthakedoppingar noterats på Järvafältet, där arten under senare år häckat med endast 1 par (Hjulsta vattenpark).

Väljer att avsluta artikeln om Rödlistan med följande, som jag uppfattar allvarliga frågor:

Hur stor betydelse har Rödlistan? Påverkar Rödlistan byggnadsplaner, skogsavverkningar o s v?

Undertecknad känner sig tyvärr långt ifrån övertygad om att svaren på dessa frågor blir de allra bästa för bevarandet av landets fågelfauna. ●

Buskskvätta och sävsparv. Foto: Olle Bernard

Öland

Datum: 19 – 23 maj 2015

Deltagare: Stig Holmstedt (ledare),
Pia Johansson, Ann-Margreth Jörnvall,
Hans Jörnvall, Gustav Knall, Krister Melander,
Kjell Sahlberg och Lasse Sunnerstig.

Mindre flugsnappare Foto: Olle Bernard

19 maj

Exkursionen fick en smakstart redan sent på ankomstdagen med två rödhalsade gäss i en stor flock vitkindade dito. De stod söder om Sandvik nära stranden, men sågs ändå ganska bra från södra lundtoronet. Här syntes även en rödspov.

20 maj

Södra udden hann bjuda på bl.a. en storlom, tio kustsnappare och 14 sjöorrar innan ett larm om en sjungande iberisk gransångare lockade upp oss till det stora hjortstängslet i norra lunden. Fågeln sjön fint och mycket arttypiskt och även utseendet stämde bra. Många iberiska gransångare har ju underkänts i Sverige, men frågan är om inte detta blir den fjärde godkända? I lunden såg och hörde vi även en hane av mindre flugsnappare, innan vi beslöt oss för att göra vår traditionella runda till norra Öland redan idag. Den började bra med en stäpphökhona vid Gårdby sandhed, medan utbytet vid Kapelludden och Egby udde blev minst sagt modest.

Vid Petgårde träsk hängde vi dock in den obligatoriska pungmesen samt därtill bl a ett ex av vardera mindre hackspett och rosenfink. I Södviken var vattenståndet tyvärr alldeles för högt för rastande vadare och vi fick nöja oss med en flock om över 50 tranor.

I ”vår” lagun på Hallnäs udde fanns det denna gång två smalnäbbade simsnappare och i Lilla Horns löväng dröjde det inte många minuter förrän vi hade fått se tre hannar och en hona av halsbandsflugsnappare. Arten har under senare år ökat här, liksom på Öland i övrigt. På Norra udden hittade vi dagens höjdpunkt- den hona av praktejder som legat här bland ejdrar en tid. Här fanns också en del kentska tärnor. Ett återbesök på Kapelludden på hemvägen gav en rödspov.

På kvällen gjorde vi en lyssnartur efter nattsångare. Vädret var fint och fåglarna prickades av i snabb följd som på en punktorientering. Småfläckig sumphöna samt egenupp-täckt (av Gustav) vaktel vid Kastlösa kvarnkärr, nattsjärna på vägen strax öster om Kastlösa, spinnande nattsjärna vid Södra baspunkten samt intensivt snärpande kornknarr i vägkanten strax norr om Hulterstads kyrka.

21 maj

På Södra udden var det på morgonen ett bra sträck av prutgäss och vi såg dessutom över 20 sillgrisslor och tordmular, en tobisgrissla, fem svartor, åtta sjöorrar, två roskarlar och tio myrspovar.

I Södra lunden blev det kattuggla och halsbandsflugsnappare och vid Karl X mur en sjungande höksångarhanne.

Här drog det över en rödglada. Sedan tog vi programenligt svart röstjärt och silltrut samt, mindre väntat, tre dvärgmåsar i Grönhögen. Prutgäss drog förbi i avsevärda mängder. I Västerstadviken hördes en nyanländ kärrensångare och en brus-hane adderades också till artlistan. I Kastlösadammarna fanns minst sju gråhakedoppingar, fem brunänder, en drillsnäppa samt flera backsvalor och i Risinge hamn gick åtta mosnappare. Gyngedammen hade ett par svarthakedoppingar som vanligt.

Nästa anhalt blev Beijershamn med sex myrnsnappare, fem mosnappare, en gluttsnäppa och en adult dvärgmåsa. Även här drog det förbi prutgäss. I Mörbylånga sockerbruksdammar syntes fem gråhakedoppingar. En rödglada, en havsörn, en råka samt två turkdovor flög förbi.

Dagen avslutades med den fina hannen av stäpphök som dragit runt på södra Öland några dagar. Nu var den mycket stationär öster om Kvinnsgröta.

22 maj

Södra udden gav en sandlöpare och två kustsnappare innan vi snabbt förflyttade oss till en dunge mellan Mellby och Skärlöv varifrån en sjungande videsparv hade rapporterats. En stor raritet på ön under våren. Vi hörde den alla och någon såg den

också innan den tystnade och försvann för gott. När vi ändå var i krokarna åkte vi sedan ned till Görans dämme där det fanns fyra svarttärnor, två hannar av årta samt ett par häckande sångsvanar.

Vi fortsatte till Stenåsadungen där de dominerade rastande tättingarna var gulsångare och grå flugsnappare. Frösslundamossen var i stort sett tom och vi fortsatte ganska snart vidare norrut till Stentippen vid Lenstad för rovfågelspaning. Platsen är Öland säkraste för bivråk och vi såg mycket riktigt två sådana tämligen omgående. I övrigt spanade vi in 6-7 orm-

vråkar, en fiskgjuse, en havsörn och en brunhök samt hörde en sjungande rödvingetrast.

På hemvägen besökte vi Fågelsjön vid Degerhamn där det häckade inte färre än tre arter doppingar – svart-hake-, gråhake och smådopping. Mycket tursamt kom det nu ett larm om en brandkronad kungsfågel vid Degerhamns återvinningsstation, bara ca 300 meter bort. Efter en snabb marsch dit fick vi höra den sjungande fågeln ett stort antal gånger.

23 maj

Sista morgonen gav 13 sandlöpare,

tio kustpipare, en smålom och sju storlommar på udden samt ett par halsbands- och ett par mindre flugsnappare i södra lunden.

De som sedan drog hemåt mot Stockholm upptäckte en vit stork norr om Kalmar samt tittade på den tereksnäppa som gått några dagar vid Tullgarn i Sörmland.

Totalt noterades 161 fågelarter av åtta nöjda skådare.

STIG HOLMSTEDT

Nattsångarvandringer

Förra årets nattsångarvandringer på kring Säbysjön med omnejd gav ett 60-tal personer på tre kvällar med en vassångare som toppart.

Näktergal. Foto: Björn Jansson

Årets mycket sena, våta och kalla vår visade sig tydligt i artlistorna. Det mesta var klart senare än normalt vilket gjorde att exempelvis småfläckig sumphöna och kärrsångare började spela först efter det att kvällarna var över. Det kalla och regniga vädret visade sig även i antalet deltagare.

De två första tillfällena var så kalla och regniga att det var närmast ett under att så många som 8 deltagare dök upp.

Den sista kvällen, när var det vare sig var snöstorm, spöregn eller drivis

utan närmast behagligt ute, blev vi ca 20 deltagare. Relativt magert på nattsångarfronten men gott om tid att lyssna in de vanligaste sångarna. Såväl rörsångare som sävsångare, svarthätta, lövsångare och grönsångare hördes alla kvällar. Törnsångare hördes någon av kvällarna medan gärdsmysen var mer aktiv. Näktergalarna visade sig alltid från den hyggliga sidan och vi fick fina synobsar på sjungande hanar.

Den gräshoppsångare som höll tid söder om bron vid 30-meters blev årets höjdpunkt. Rödrömen hade

ännu inte börjat visa sig från tornet men backsvala jagade över sjön vid ett av tillfällena.

Sammantaget är det svårt att spika dagarna, då våren kan vara både tidig och sen i förhållande till ”normalt”, men ändå är det ett bra sätt att komma ut och få bra hörobsar på det vanliga med möjligheter till lite mer rara arter. Vi kommer att fortsätta med att börja andra veckan i maj och hålla på helst in i juni. Håll utkik i bladet inför nästa år.

ULF SVAHN

Järvafältsaktiviteter våren 2015

Fågeltornskampen 9 maj

Vid årets "Fågeltornskamp", en landskamp där fågeltorn i Sverige, Finland och Danmark tävlade, räknade vi (JOK) arter från Säbysjöns fågeltorn.

Den aktuella morgonen var minst sagt kylig, vilket innebar att det var klen med fågelsång. Under förmiddagen blev det lyckligtvis betydligt varmare och fågellivet med fågelsång tog allt bättre fart.

Totalt observerades 64 arter från Säbysjöns fågeltorn, ett antal som gärna kunde ha fått vara något större. Vi saknade t ex för området mycket vanliga arter som knölsvan, rödhake, tal- och björktrast.

Totalt besöktes fågeltornet under dagen, fram till kl 13, av 30-40 st JOKare vilka alla tackas för sin medverkan i fågeltornskampen.

Bästa fågeltorn i vårt land blev tornen i Ottenby (Södra lundtornet) och Stockviken på Gotland, båda med 106 observerade arter.

Resultat för några fågeltorn i vårt närområde:
Hjälstaviken 78 arter, Svartsjö dämme 76 arter,
Menhammarsviken 76 arter och Angarnsjöängen 59 arter.

Finland vann som vanligt landskampen och vid deras bästa fågeltorn observerades 111 arter.

Fågelskådningens dag 10 maj

En natt med regn fram till ca kl 08, då fågelskådningens dag startade, bidrog till att antalet deltagare blev mycket färre än normalt. Trots det trista vädret ställde ändå 10 st fågelintresserade upp på fågelvandringen, som enligt traditionen leddes av Rikard Dahlén. Mycket tappert och imponerande av alla medverkande i detta väder.

Väsby sjöäng hade under en period uppvisat en verkligt god form, vilket bör ha glatt deltagarna. Ett ruvande sångsvanspar, skedänder, brunänder, snatteränder och ett smådoppingspar vid sjöängen utgjorde, tillsammans med nyanlända vårfåglar, dagens stora behållning.

Tjäder i Jakobsbergs centrum

En minst sagt orädd (spelgalen) tjäderhöna besökte Jakobsbergs centrum den 24-25/4. Folk var rejält nyfikna på tjäderhönan, men tyvärr blev en del alldeles för närgångna, och till slut fick djurambulansen rädda fågeln och transportera iväg den dit den hör hemma – till tjäderskogen.

Tjäderhönan visade upp sig bara ca 700 m från Järvafältets gränser och det hade ju varit trevligt om hon också bjudit på en liten tur till "vårt" område.

Övriga tjäderobservationer på Järvafältet efter 1980:

1983.07.11 en höna på Älgkärrstippen.

1985.05.14 en död tupp nära Väsby gård.

1993.04.25 en "spelgalen" höna på IKEA:s parkering.

Sågs även på Älgkärrstippen den 2/5 1993.

2002.10.13 1 ex. i västra delen av Hansta.

Smådopping vid Väsby sjöäng. Foto: Olle Bernard

Tjäderhöna vid Jakobsbergs centrum. Foto: Olle Bernard

Vintermatningar

JOK planerar att även under kommande vinter anordna fem fågelmatningar på Järvafältet.

Liksom föregående vinter finner du dessa söder om Säbysjön, norr om Säby gård, norr om Ravalen (ett samarbete med Sollentuna kommun), väster om Fäboda gård samt nära Mulltorps parkering.

Med pengar ur klubbkassan försöker klubben bekosta en stor del av matningarna, men stöttning av medlemmarna är dock avgörande för att matningarna ska fungera på allra bästa sätt.

Vi har under flera decennier lyckats hålla JOKs medlemsavgift på en relativt låg nivå, trots att klubbens utgifter hela tiden ökat. Detta har varit möjligt genom bl a ideellt arbete vid Naturskolans kafé samt många medlemmars generösa bidrag, vilka nyttjats till upphandling av fågelmat m m.

Förhoppningsvis består generositeten, precis som storleken på JOKs medlemsavgift, bara 50 kr även under år 2016.

Ansvariga för JOKs matningar under kommande vinter är:

Söder om Säbysjön och norr om Säby gård: Tommy Carlsson, Hans Karlsson och Olle Bernard.

Norr om Ravalen: "Matte" Weiland

Fäboda och Mulltorp: Bo Hallman och Björn Wester.

Nya medlemmar önskas varmt välkomna

Tomas Beckman, Solna
Göran Lundquist, Spånga
Eva Davén, Kista
Konstantinos Spiridopoulos, Järfälla
Kenneth Westerlund, Sollentuna

Stjærtmesar. Foto: Krisztian Budavari

Blåmes. Foto: Olle Bernard

PÅMINNELSE OM JOK:s INNEKVÄLLAR HÖSTEN 2015.

Presenterades i föregående JOK-blad samt på JOKs hemsida

29 september - Lars-Olof Johansson berättar och visar Sri Lanka - en pärla i Indiska Oceanen

3 november - Sören Lindén tar oss med till Svalbard.

Höstens kafédagar

JOK fortsätter att medverka vid öppethållandet av Naturskolans kafé vid Väsby gård.

Under söndagarna 5/9, 8/11 och 15/11 ansvarar JOK för fiket. Med största säkerhet har den första av dessa dagar redan passerat när du läser detta JOK-blad, men missa inte de resterande kafédagarna. Dessa är placerade i november och bör därför inte kollidera med allt för intensivt fågelsträck.

Förutom JOK är det Naturskyddsföreningen och Turistföreningen som via ideellt arbete ser till att fiket kan hållas öppet.

Inkomsterna från de söndagar som fiket är öppet fördelas proportionellt enligt arbetsinsats mellan de ansvariga föreningarna.

Fiket öppnar kl 11 och då brukar flera JOKare hänga på låset för att ta en gemensam fika med "kryssarmacka", givetvis kompletterat med det senaste skådarskvallet.

Välkomna till Naturskolans fik, där du kan inhandla fika till ett klart anständigt pris, och samtidigt gynna JOK och de andra "kaféklubbarnas" föreningsliv.

Väsby gårds naturkafé. Foto: Olle Bernard

"Matte"

Karin, Gunnar, Harald och Jukka borttrappade men nykryssade JOK-are. Foto: Mats Weiland

Det ryktas att...

Säbysjöns fågelorn, deppar. Vad har nu hänt? I Järfälla kommun utses varje år "Årets byggnad" och de flesta tog väl för givet att fågeltornet tämligen enkelt skulle "sopa" hem denna titel. Nu blev det på något mycket märkligt vis inte alls så, vilket medfört att tornet fortfarande befinner sig i ett svårartat chocktillstånd.

när TV efterlyste nya deltagare till programmet "**Genikampen**" uppstod omedelbar och stor oro för att 30-meterskärret skulle tömmas på skådare. Bland 30-metersskådarna, där många för länge sedan utsett sig själva till hedersmedlemmar i gruppen "snillen spekulärer", anser sig de flesta vara mycket lämpligt utrustade för att vinna "Genikampen". Vissa av JOKarna påstår sig t o m känna av ett tungt favorittryck.

Roland "Rulle" Jarvad valt den absolut svåraste vägen att lära sig hantera "Nya Artportalen". Genom att göra alla fel som tänkas kan, och dessutom några till, har "Rulle" lyckats skaffa sig mer erfarenhet än någon annan av det nya fågelrapporteringsystemet. Har du problem med "Nya Artportalen", ska du inte tveka för att kontakta "Rulle". Med hans hjälp kan du säkert upptäcka listor som ingen ens trodde fanns. Dessutom kan han nog hjälpa dig till några bekväma s k soffkryss och vem vet, "Rulle" kan nog t o m leta

fram uppgifter som visar att du toppar skådarligen i ett landskap, som du aldrig ens skådat i.

när **Lasse Imby** intervjuades, i samband med en artikel i DN, presenterade han följande devis; "Fågelskådare har det största icke matnyttiga djurintresset i Sverige". När vännen av ordning funderat några timmar över Lasses devis, tvingades han motvilligt inse att Lasse förmodligen hade alldeles rätt. Titta bara på hur tunna och spinkiga alla skådare på Järva är, vilket väl måste bero på att vi käkar alldeles för få och alldeles för små fettdrypande, matnyttiga biffar.

Thomas Strid, JOKare och kommunekolog i Huddinge, talat sig varm i Lokal-TV för avverkade ekar. För den oinvidige ekar detta tämligen så illa, men fakta är att ca tio ekar hade avverkats för att ge plats åt "Förbifart Stockholm". Nu transporterades de avverkade ekarna till ett naturreservat, där de får ett "nytt liv" som viktig bo- och födoplats för t ex vedlevande insekter.

Göran Frisk, inför en något överraskad grupp 30-metersskådare, gått på djupet för att forska fram vilka rara underväxter som döljer sig i 30-meterskärrets välkända dvärgbeckasindike. När Göran publicerat alla sina dikesfynd, förväntar vi oss besök av en hopper med botanister, som iförda snorkel, simfötter och

lupp ska examinera dikets alla fantastiska örter.

Roland "Rulle" Jarvad tvingats operera sin ena hand, vilket blev en aning svettigare än vad han förväntat sig. Det blev t o m så tufft, att varje gång som "Rulle" berättar om den blodiga operationen, så svimmar han. Vi hoppas givetvis på att allt slutar lyckligt och att "Rulles" hand läks så att den blir bättre än vad den någonsin varit. Och vem vet, inom kort debuterar han kanske något överraskande som konsertpianist. PS: Om det skulle hända att du möter "Rulle" ute på fältet, så måste du lova att ta väl hand om honom.

När **Lasse Imby** och **Holger Stenson** äntligen kom fram till Hedvig Eleonoras kyrka på Östermalm för att kolla in den berömda tjädertuppen, hade djurvårdarna precis varit där och fångat in huvudstadens udda besökare. Detta för att transportera iväg honom dit han hör hemma - till tjäderskogen. Hur kommenterade då "Hässelbystäppens söner" sitt prydliga dragfiasko? Alternativ 1: Oj vad vacker Hedvig Eleonoras kyrka är! Alternativ 2: Med ett uni-sont - Tjädrar anamma!

Alla inlämnade rätta svar får gratis följa med på Lasses och Holgers nästa besök till en av Stockholms vackra kyrkor, för att på plats studera och inte minst kryssa en stationär kyrktupp.

Gunilla Hjort var den första kvinnan i JOKs styrelse. Efter avslutad insats i JOK har karriären fortsatt och i år tog Gunilla steget in i SOF-Birdlifes styrelse. JOK gratulerar och önskar lycka till, men visst känner många av oss ändå lite tveksamma över Gunillas styrelsekarriär. För att lämna JOKs styrelse för SOFs dito, måste väl ändå betecknas som ett rejält s k nerköp. Men förresten, med JOKs styrelsearbete i sitt CV, räknar vi med att Gunilla tämligen raskt som första kvinna tar över ordförandeklubban i SOF-Birdlife.

när **Michael Norman** på väg till Öland, för att skåda under Kristi Himmelfärdshelgen, blev sittande i en rejält lång bilkö norr om Söderköping, insåg han att pengarna till byggandet av "Förbifart Stockholm" i stället borde flyttas och användas för att bygga "Förbifart Söderköping".

en dag i mitten av maj blev gräslikt spännande för många av landets hårdkryssare eftersom "**Matte**" Weiland larmade ut att det fanns en stationär grässångare vid 30-meterskärret. Denna art är endast observerad vid ett enda tillfälle i landet och att en grässångare upptäckts i det unika 30-meterskärret, med bl a rastande stäppvipa i sitt CV, fick många kryssare att snabbt försöka planera om sin närmaste framtid. Tyvärr förlorade de kryssugna relativt snart allt hopp, eftersom "Matte"

korrigerade sitt larm om att den aktuella fågeln var en gräshoppssångare.

Ulla Göransson har ett bra tips på hur man söker hitta en sjungande mindre flugsnappare i Hansta. Hennes förslag är att man släpar med sig cykeln över Hanstaskogens stockar, stenar och ogenomträngliga kärr. Och varför ska man då släpa cykeln med sig? Jo för då går vandringen så otroligt långsamt, att man inte missar en enda ton från Hanstaskogens alla sjungande fåglar.

lokaltidningen "Mitt i ..." avslöjat att **Thomas Strid** observerat tusen arter på sin egen tomt. Visserligen var detta inte bara fåglar, men visst är det ändå tusan så många.

flera JOKare trappade ner skådningen på Järfvafältet under en hel dag, bara för att åka till Närke för att kryssa en småtrapp. "Matte" Weilands avslöjande foto (se ovan) visar att **Jukka, Harald, Gunnar** och **Karin** fanns bland de borttrappade, som således småtrappat bort en hel dags skådning på hemmaplan.

Göran Frisk fick punktering när han och **Stina** var på bilssemester i Arvidsjaur. Utan reservhjul var det bara till att ringa närmaste bärgare. Och var fanns då denne? Jo i Rättvik, bara drygt ca 50 mil fågelvägen från Arvidsjaur. Således inte mer än ett rejält norr-ländskt stenkast.